МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Факультет № 6
Кафедра соціології та психології

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Психологія агресії»
вибіркових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

за темою: Агресія в природних умовах

Харків 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.2020 № 9

СХВАЛЕНО
Вченою радою факультету № 6
Протокол від 16.09.2020 № 6

ПОГОДЖЕНО
Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 18.09.2020 № 5

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол № 9 від 07.09.2020)

Розробники:
1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук Філоненко В.М.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської держаної академії фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О.М.

2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А.А.

План лекції

1. Моделі впливу алкоголю та наркотиків на агресивність поведінки.
2. Вплив порнографії та еротики на агресію.
3. Міжособистісний конфлікт в звичних умовах.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология. Харкьков: Ун-т внутр. дел, 1997. 356 с.
2. Бэрон Р. Агрессия : учеб. Пособие. СПб. : Питер, 2000. – 351 с.
3. Великий В.М. Конфліктологія : навч. посібник Херсон: Вид. Чуєв С.М., 2006. 340 с.

Допоміжна:

1. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие
2. Гуггенбюль А. Зловещее очарование насилия. Профилактика детской агрессивности и жестокости и борьба с ними СПб. : Академ. проект, 2000. - 224 с.

Текст лекції

Наркотики і алкоголь.

Будь-яка людина, коли-небудь випивав перед їжею кілька чарок спиртного, який брав за приписом лікаря сильний транквілізатор або болезаспокійливий засіб або намагався зберегти в ніч перед важливим іспитом ясну голову з допомогою збуджуючих засобів, знає з особистого досвіду, що стимулятори надають потужний вплив на поведінку. І дійсно, користуючись подібними засобами, люди часто опиняються в стані змінити свій спосіб сприйняття реальної дійсності, підняти або знизити рівень активності і навіть змінити свої уявлення про навколишній світ. Незважаючи на отримані дані про те, що різні речовини, включаючи нікотин (Cherek, 1984) і амфетаміни (Beezley, Gantner, Bailey & Taylor, 1987), посилюють або послаблюють агресію, лабораторні дослідження обмежуються вивченням впливу алкоголю і марихуани.

Алкоголь тривалий час вважався раскрепощающим засобом або стимулятором агресивних дій. Здоровий глузд підказує, що пияцтво підвищує шанси бути втягнутим у ворожі взаємини. Крім того, люди, які вчиняють злочини із застосуванням насильства, часто знаходяться в цей момент під впливом алкоголю (Gerson & Preston, 1979; Mayfield, 1976; Roslund & Larson, 1979; Shupe, 1954). Навіть жертви злочинів можуть бути у стані сп'яніння під час інциденту (Miller, Downs & Gondoli, 1989; Muehlenhard & Лінтон, 1987).

Експериментальне дослідження впливу алкоголю на агресивну поведінку включало в себе різноманітні методики. Однак, незалежно від підходу дослідників, результати були завжди одні й ті ж — навіть невелика доза алкоголю веде до підвищення агресивності (Boyatzis, 1974; Cherek, Steinberg & Manno, 1985; Gustafson, 1986; Richardson, 1981).

І тип спиртного напою, і доза прийнятого алкоголю в значній мірі впливають на вихід агресії зовні (Bushman & Cooper, 1990). Тейлор і Гаммон (Taylor & Gammon, 1975), наприклад, виявили, що незначні дози (15 г горілки або бурбона на кожні 16 кг ваги тіла) стримують агресію, в той час як великі дози (50 г цих напоїв на кожні 16 кг ваги тіла), сприяють її прояву. Вони також повідомляють, що горілка більшою мірою сприяє здійсненню агресивних витівок, ніж бурбон. Інші дослідники відзначають більш сильний вплив очищених напоїв (наприклад, лікеру), ніж вина або пива (Gustafson, 1988a, 1988b, 1990; Murdoch & Pihl, 1988; Pihl, Smith & Farrell, 1983).

Однак слід зазначити, що не завжди навіть порівняно великі дози алкоголю будуть сприяти агресії. Більш того, подібний вплив, схоже, відбувається тільки в тих випадках, коли потенційного агресора яким-небудь чином провокують або підбурюють (Richardson, 1981; Taylor & Sears, 1988; Taylor, Schmutte & Leonard, 1977; Taylor, Schmutte, Leonard & Cranston, 1979). Тейлор, Гаммон і Капассо (Taylor, Gammon & Capasso, 1976) провели дослідження, однозначно засвідчила, що в ситуаціях, які

становлять загрозу, алкоголь сприяє зростанню агресії. Університетські студенти, одна група яких випивала спеціальний «коктейль», що складався з імбирного елю і м'ятного масла (експериментальні умови — відсутність алкоголю), а інша — точно такий же коктейль, але з додаванням алкоголю, змагалися у виконанні завдань, де переможець визначався за показником «час реакції». При цьому кожен програв один тур отримував удар струмом від переможця. Ступінь погрози в ситуації регулювалася ще до початку самого завдання шляхом обміну інформацією між піддослідним і експериментатором, тобто якщо експериментальні умови вимагали відсутності загрози, потенційний випробуваний зізнавався, що не бажає завдавати болю іншій випробуваному і буде вибирати для покарання розряди електричного струму найменшої потужності. Якщо експериментальним умовою була наявність загрози, спілкування між об'єктом і експериментатором відсутнє; дослідники були переконані в тому, що експериментальна ситуація сама по собі представляла загрозу. Незалежно від наявності або відсутності спілкування, випробуваний під час виконання завдання отримував електричні розряди невеликої потужності. Таким чином, різниця між двома умовами експерименту полягала лише в тому, що в одному випадку випробуваному передавали повідомлення; рівень провокації в обох випадках був однаковим. Як видно з рис. 8. 1, алкоголь не сприяв прояву агресії, за винятком тих випадків, коли у відповідності з експериментальними умовами ситуація містила загрозу для випробуваного.

Шмутте, Леонард і Тейлор (Schmutte, Leonard & Taylor, 1979) вивчили припущення, що випливає з роботи Тейлора, Гаммона і Капассо (Taylor, Gammon & Capasso, 1976), що люди в стані алкогольної інтоксикації більш агресивно ставляться до своїх опонентів, ніж тверезі. Під час цього дослідження випробовувані, і брали і не брали алкоголь за умовами експерименту, подібно студентам в дослідженні Тейлора та ін. (Taylor et al., 1976), повідомляли, розряду якої потужності вони очікували від об'єкта до початку експерименту. Як і очікувалося, особи, які випили спиртне, очікували отримати розряд набагато більшої потужності, ніж випробовувані, випили напій, що імітував алкоголь.

Вплив порнографії на агресію.

В розділі 7 ми розглянули зв'язок між фізіологічним збудженням і агресивною поведінкою. Однією з форм порушення, що представляють особливий інтерес для дослідників, є сексуальне збудження, що виникає як реакція на еротичні стимули. В науковій літературі існує два традиційних підходи, кожен з яких являє собою спроби висвітлити дві різні групи питань щодо зв'язку еротики і агресії. Проблему, що розглядається прихильниками першого підходу, можна сформулювати наступним чином: чи є сексуальне збудження особливим родом порушення і чи впливає воно на агресію аналогічно фізіологічного збудження в широкому розумінні цього терміну (Zillman, Bryant, Comisky & Medoff, 1981). До проблеми, що входить в область інтересів прихильників другого підходу, відноситься усвідомлення чинників, що мають відношення до цієї специфічної соціально-міжособистісної проблеми, тобто прихильники даного напряму вивчають специфічні випадки впливу еротики на вчинення насильства по відношенню до жінок. Цих дослідників цікавить, якою мірою насильство проти жінок знаходиться під впливом еротичного чи порнографічного матеріалу.

Вплив еротики на агресію: сприяє або пригнічує?

Основна маса експериментів, які проводили дослідники «першої хвилі», мала в своїй основі єдину схему. Чоловіки-випробовувані мали можливість адресувати аверсивные стимули (іншими словами, проявити агресію) іншому чоловікові, в завдання якого входило або провокувати і викликати у них гнів, або не робити цього. Результати цих досліджень, однак, були неоднозначні. З одного боку, кілька експериментів показали, що підвищене сексуальне збудження сприяло прояву неприкритої агресії не тільки у тих, хто був розсерджений, але і у тих, хто не піддавався на провокації (Jaffe, Malamuth, Feingold & Feschbach, 1974; Meyer, 1972; Zillmann, 1971). Наприклад, Зильманн (Zillmann, 1971) виявив, що випробовувані чоловіки після перегляду еротичного фільму вибирали для покарання свого супротивника-чоловіка, який їх до цього провокував, більш потужні електричні розряди, ніж особи, які теж зазнавали провокацій з боку цього типу, але дивилися абсолютно нейтральний фільм. Фактично дивилися еротичний фільм демонстрували більш високий рівень агресії, ніж учасники експерименту, яким показували крутий бойовик. Однак, на противагу цими даними, результати декількох додатково проведених досліджень (Baron, 1974b; Frodi, 1977) свідчать про те, що високий рівень сексуального збудження, викликане переглядом еротичних матеріалів, насправді робив подальшу поведінку менш агресивним.

Як сексуальне збудження може одночасно підвищувати і стримувати фізичну агресію? Ймовірно, відповідь можна отримати, якщо ретельно порівняти процедури досліджень. З'ясувалося, що дослідники, які використовували як еротичних стимулів сильно збуджує матеріал (наприклад, фільми зі сценами статевого акту молодих пар, з відвертими і збудливими еротичними сценами), відзначали зростання рівня агресії. Роботи ж, в яких зазвичай використовувалися більш м'які і менш відверті подразники (такі як фотографії оголених людей в «Плейбої» і «Пентхаусі», фотографії привабливих молодих дівчат в купальниках або нижній білизні), показали зниження подальшої агресії. Коротше кажучи, це свідчило про те, що м'які еротичні стимули можуть стримувати агресію, в той час як більш збудливий матеріал цього типу стимулює поява агресивної поведінки.

Конкретні факти в підтримку даного припущення були отримані під час експерименту, проведеного Бэроном і Беллом (Baron & Bell, 1977). У відповідності з розробленими умовами, помічник експериментатора міг або ображати чоловіків-випробовуваних (провокація), або хвалити їх (провокація відсутній) . Самі випробовувані мали можливість відповідати на провокації цієї людини, караючи його розрядом електричного струму. Мета експерименту була представлена учасникам як «з'ясування впливу аверсійних стимулів на фізіологічні реакції». Далі випробуваним повідомляли про те, що необхідно чекати кілька хвилин, протягом яких показники фізіологічних реакцій передбачуваної жертви повернуться на початковий рівень. Під час цієї перерви випробовуваних просили оцінити один з п'яти різних стимулів, які експериментатор мав намір використати в подальших дослідженнях: нейтральні зображення (пейзажі і інтер'єри); фотографії спокусливих молодих дівчат в купальниках або білизні; знімки оголених фотомоделей з журналу «Плейбой»; зафіксовані сцени відверто сексуальних дій і еротичні зображення.Дослідники припустили, що рівень агресії випробовуваних, яким демонстрували слабкі еротичні стимули (фото спокусливих красунь в нижній білизні і оголених жінок), буде нижче, ніж у тих, кому був пред'явлений нейтральний стомлений матеріал (наприклад, фотографії інтер'єрів); проте для осіб, які дивилися більш відверті зображення (наприклад, еротичні сцени), буде характерний високий рівень агресії. Як видно з рис. 8.2, результати в цілому підтвердили припущення. Рівень агресії в осіб, які розглядали зображення спокусливих красунь, оголених жінок і статевих актів, був нижче, ніж у осіб, яким пред'являвся нейтральний стомлений матеріал. Хоча саме в цьому дослідженні не було суттєвої різниці між нейтральними умовами та умовами, призначеними для виникнення сексуального збудження, результати інших робіт (Baron, 1974b; Frodi, 1977; Ramirez, Bryant & Zilman, 1982) підтримують загальне припущення про існування нелінійної зв'язку між сексуальним збудженням і агресією.

Міжособистісний конфлікт в природних умовах.

Ейлін і Роберт — співголови комітету з відпочинку у громадському клубі. Їх попросили порадити членам клубу, куди краще з'їздити майбутньої навесні. Ейлін вважає, що вони отримають справжнє задоволення від поїздки в Європу. Вона запевняє, що така поїздка буде досить екзотичної і незвичайною, якщо враховувати, що деякі члени клубу хочуть розширити свої пізнання про різноманітних культурах. Роберт ж наполягає на тому, щоб подорож не виходило за межі Сполучених Штатів, оскільки така поїздка буде більш доступною у фінансовому плані і до того ж багато членів клубу побоюються можливих мовних труднощів у європейських країнах. Ейлін і Роберт повинні приготувати рекомендації до чергового зборам членів клубу, яке відбудеться через кілька днів. Що слід робити Ейлін?

Вона може погодитися з пропозицією Роберта. Для самого клубу це не має істотного значення, а їй не хочеться, щоб члени клубу знали про виниклі між нею і Робертом розбіжності.

Вона може припинити подальше обговорення цієї проблеми з Робертом і запропонувати йому зробити окремі повідомлення для членів клубу на майбутній зборах.

Впевнена у своїй «правоті» і продовжуючи наполягати на своєму плані, Ейлін може, нарікаючи деяким впливовим членам клубу на те, що Роберт нелояльний і не відданий клубу, написати без його відома та участі власні рекомендації.

Враховуючи зацікавленість членів клубу в логічно і розумно обґрунтованих рекомендаціях, вона може запропонувати Роберту компроміс. Можливо, якщо запропонувати в якості поїздки відвідування одного або декількох Багамських островів, це може задовольнити всі зацікавлені сторони: більшість населення там говорить по-англійськи, подорож досить екзотичне і не таке дороге, як у Європу.

Як видно з вищенаведеного сценарію, міжособистісний конфлікт передбачає ситуацію, за якої у двох осіб присутні несумісні прагнення, цілі або бажання. Зіткнувшись з такими відмінностями люди реагують по-різному. Цілком можливо, що, подумавши, Ейлін вдасться до одного із зазначених способів. У першому випадку це означатиме підігрівання Роберту. У другому — ігнорування Роберта і виниклої проблеми. Третій випадок являє собою агресивну реакцію на конфлікт, бажання показати себе. А останній варіант націлений на вироблення взаємоприйнятного рішення, яке задовольнило б обидві сторони.

Якщо людина намагається вирішити конфлікт шляхом заподіяння шкоди іншому, значить, в якості моделі поведінки він вибере агресію. У третьому випадку вибір Ейлін передбачає агресію, оскільки включає спробу дискредитировать Роберта. Таким чином, особи, які вдаються до конфлікту, подразумевающему сперечання, відстоювання власного рішення та ігнорування бажань інших, можуть без вагань, навмисно заподіяти шкоди іншій людині. Подібним же чином людина, що віддає перевагу силову стратегію, здатний скористатися і агресивною стратегією (Міхальський, 1983).

Хэммок і Річардсон (Hammock & Richardson, 1992) провели двоетапне дослідження з метою вивчення зв'язку між вибором конфлікту в якості реакції на виниклу проблему і агресивною поведінкою. Вони припустили, що люди, які, за власними ж словами, найчастіше вдаються до конфлікту, провоцирующему і подразнюючій іншої людини (наприклад, прагнучи «показати себе»), можуть бути також схильні до агресивної поведінки. Під час першого експерименту дослідники збирали визнання людей про їх стратегії в конфліктній ситуації і про агресивній поведінці. Ступінь конфліктності вимірювалася на основі моделі міжособистісного конфлікту, розробленої Блейком і Моутоном (Blake & Mouton, 1964), доопрацьованій і апробованої кількома дослідниками (Cosier & Ruble, 1981; Hammock, Richardson, Pilkington & Utley, 1990; Rahim, 1983; Thomas, 1976). Рэйхим (Rahim, 1983) виділив два параметри моделі — зосередженість на собі і зосередженість на іншому — і визначив конфлікт як результат перетину цих двох параметрів. Домінування в конфлікті означає тільки турботу про своїх власних інтересах, використання влади і відмова визнати потреби іншого боку. Поступливість у першу чергу характеризується турботою про інших і покірністю. Згідно тлумаченням Рэйхима, уникнення являє собою відсутність неспокою і за себе, і за інших. Уникають конфлікту намагаються уникати не тільки його, але й іншої людини. Нарешті, залишилися ще два можливих варіанти розв'язання проблеми — розуміння і компроміс — припускають певну ступінь стурбованості як за себе, так і за іншого; людина, прибегающий до подібної стратегії, буде думати не тільки про свої потреби, але й про потреби іншого боку. Студентів університету попросили заповнити опитувальник організаційного конфлікту Рэйхима, щоб з'ясувати тип реагування в конфлікті з друзями або рідними; опитувальник вирішення сімейних проблем Стейнмеца (Steinmetz, 1977), щоб визначити, як вони насправді дозволяють конфлікт з рідними; а також опитувальник ворожості Басса-Дарки — для визначення рівня їх схильності до агресивності (див. у главі 2 детальну інформацію щодо визначення цього рівня).Хеммок і Річардсон (Hammock & Richardson, 1992), як і передбачалося, виявили, що особи, які повідомили про те, що найчастіше нав'язували свою волю родичам під час конфлікту, виявилися, за їхніми ж словами, схильними до частої агресії як у взаєминах з родичами , так і в сенсі загальної схильності до агресії. Крім того, дослідники з'ясували, що особи, які демонстрували занепокоєння про потреби інших (наприклад, поступливість, суміщення), значно рідше, за їх визнанням, вдавалися до агресивної поведінки.

На другому етапі Хэммок і Річардсон (Hammock & Richardson, 1992) розширили межі свого дослідження до вимірювання реального агресивної поведінки в умовах стандартної лабораторної методики (тобто визначення часу реакції по Тейлору). Випробовувані — чоловіки і жінки — після заповнення опитувальника організаційного конфлікту Рэйхима мали можливість нанести удар струмом по якомусь людині на підставі результату виконаного ним завдання на час реакції. Мета експерименту для випробовуваних була представлена як визначення впливу стресу на научіння. Під час цього завдання рівень провокування маніпулювався об'єктом шляхом нанесення за випробуваним порівняно потужних (високий рівень провокації) або ж порівняно слабких (низький рівень провокації) розрядів електричного струму. Це викликало два різних види агресії. Неспровокованою агресією був удар струмом, який випробуваний завдавав по об'єкту до початку виконання завдання на час реакції, тобто до будь-яких провокацій з боку об'єкта. Спровокована агресія представляла собою суму цифрових показників потужності електричних розрядів, обираних випробуваними під час решти етапів в якості

відповідної реакції на провокацію з боку об'єкта (див. у главі 2 докладне пояснення цієї процедури і отриманих результатів). Дослідники з'ясували, що випробовувані, для яких, за їх повідомленням, під час конфліктів був характерний високий рівень домінування, вибирали електричні розряди більш високої потужності вже на першому етапі експериментів при незначній провокації. А особи, які повідомляли про схильність до поступливості і розуміння, відповідали розрядами порівняно невеликої потужності під час завдання щодо визначення часу реакції.

Які ситуаційні або міжособистісні фактори здатні призвести до деструктивних, потенційно агресивних реакцій у разі конфлікту? Кілька дослідників задалися питанням, якою мірою індивідуальні відмінності або особистісні фактори можуть впливати на поведінку людей в конфліктній ситуації (Bell & Blakeney, 1977; Sternberg & Soriano, 1984; Utley, Richardson & Pilkington, 1990). Пілкінгтон, Річардсон і Утли (Pilkington, Richardson & Utley, 1988), наприклад, прийшли до висновку, що жінки, які шукають сильних відчуттів (тобто одержують задоволення від фізичної та соціальної діяльності, що збільшує збудження), більш схильні під час конфлікту наполягати на своєму, ніж жінки, не прагнуть до досягнення сильних відчуттів. Берон (Baron, 1989), який вивчав на прикладі компанії, що виробляє продукти, реакції службовців на конфліктну ситуацію, виявив, що особи типу «А» частіше вступали в конфлікт зі своїми підлеглими, ніж особи типу «Б». Подібним же чином особи типу «А» менш схильні вирішувати конфлікти, звертаючись до інших членів компанії, ніж особи типу «Б». У цьому дослідженні Берон звернув увагу на зв'язок між самоконтролем (Snyder, 1987) і реакцією на конфлікт. Особи з високим почуттям самоконтролю розуміють, як вони впливають на інших і на їх реакції в цілому; вони прагнуть бути досить гнучкими у своїх соціальних взаєминах, говорять не те, що думають, і роблять не те, що хочуть, аби справити сприятливе враження. Особи з низьким рівнем самоконтролю, з іншого боку, намагаються вести себе у відповідності зі своїми сформованими установками й шкалою цінностей, з небажанням змінювати свої дії відповідно до змін ситуації. Як і очікувалося, особи з високим рівнем самоконтролю більш схильні до вирішення конфліктів порівняно мирним шляхом, ніж особи з низьким рівнем самоконтролю.

Незважаючи на те, що розглянуті нами роботи виходять з припущення, що індивідуальні відмінності по ряду особистісних характеристик можуть мати відношення до реакції на конфліктну ситуацію, ми не повинні упускати з виду потужний вплив на конфліктну поведінку і ситуаційних чинників. Хокер і Вілмот (Hocker & Wilmot, 1985) задалися метою з'ясувати, яким чином благоразумие індивідів позначається на їх реакції на конфліктні ситуації. Вони підкреслюють, що такий підхід дозволяє зберігати деякий сталість ситуації, тобто реакції індивіда будуть в основному однотипними незважаючи на зміни ситуації. Більше того, акцент на особистості не враховує соціального взаємодії між особами в конфліктній ситуації. Утли, Річардсон і Пив-кингтон (Utley, Richardson & Pilkington, 1990) повідомляють, що особистісні характеристики можуть змінюватися залежно від вибору індивідом своєї стратегії в конфлікті, зате реакція в значній мірі залежить від того, хто є в конфлікті опонентом (наприклад, батьки, професор, друг).

Визнаючи важливість соціального контексту, Берон (Baron, 1988b) вирішив визначити, який вплив на рівень агресії або інтенсивність її прояву на робочому місці робить критика з боку іншої особи. Він стверджує, що такі негативні емоції, як гнів або почуття обурення, можуть бути викликані деструктивною критикою. Подібні почуття можуть привести до того, що людина на майбутні конфлікти буде реагувати неефективно, тим самим посилюючи тривале протиріччя. Далі дослідник припустив, що негативні наслідки таких критичних зауважень стануть глибше, якщо будуть здаватися невиправданими, наприклад, походять від підлеглого або напарника.Тому під час експерименту випробувані повинні були зробити пропозиції по проведенню рекламної кампанії, оцінку якій давали керівник, колега або підлеглий. Були зроблені конструктивні (наприклад, «Треба звертати більше уваги на плакати і упаковку») і деструктивні критичні зауваження (наприклад, «Навіть не намагайтеся. Схоже, ніякого толку не буде»). Як видно з рис. 8. 6, особи, які зазнали деструктивної критики, особливо якщо вона виходила від підлеглого, відчували велику злість і напруга, ніж отримали конструктивні критичні зауваження. Берон (Baron, 1988b) прийшов до висновку, що деструктивна критика, яка є причиною напруги і почуття гніву, сприяє виникненню або посиленню міжособистісного конфлікту в робочій обстановці.

Підводячи підсумки, повернемося до Ейлін і Роберту: що в кінцевому рахунку визначить реакцію Ейлін в їх конфлікті? Якщо грунтуватися на розглянутих дослідженнях, слід очікувати, що на

її вибір вплинуть найрізноманітніші чинники. Її особистість, її стосунки з Робертом, природа їх колишніх взаємин - все це може позначитися на реакції Ейлін. Якщо вона буде продовжувати наполягати на своєму або ж не вдаватиметься до жодних дій для вирішення конфлікту, тоді слід очікувати його ескалації або посилення. Якщо ж, однак, вона проявить розуміння, бажання піти на компроміс, тоді можна очікувати зниження напруженості або стримування можливих агресивних випадів з обох сторін.